

1900-luvulla rellestivät DINOSAURUKSET

TAINA HANIKKA

Tietojenkäsittelymuseoyhdistys ry:n varastotiloissa Seppälänkankaalla on abdasta. Harri Grönberg nojaa konevanhuksiin.

Modernit mikrotietokoneet ovat tuttu juttu mutta niillä on esi-isänsä. Tietojenkäsittelyn hämäristä alkuajoista löytyy muun muassa reikäkortteja, radioputkia ja paljon magneettinauhaa. Ja niitä kuluu käytössä vielä tänä päivänä.

Tietojenkäsittelymuseoyhdistyksen jäsen **Harri Grönberg** pitelee kädessään puusta tehtyä, nivellettyä levyä, jonka jokaisessa pitkässä palassa on sarja erilaisia reikämuodostelmia.

–Tässä on museomme vanhin esine, peräisin 1800-luvulta, hän kertoo.

Kyseessä on ohjelma, jonka avulla kutomakoneet kutoivat mattoon määrätynlaisen kuvion.

Vuonna 1890 Kehruu-Jennynt innoittivat yhdysvaltalaisen **Herman Hollerithin** kehrittelemään reikäkorttikoneen. Se iskee noin junalipun kokoisiin kortteihin reikiä, ja niiden paikat määrittävät numeroita ja kirjaimia. Vuonna 1924 Hollerithin yhtiön nimi muuttui IBM:ksi. –Palkanlaskenta kesti kaksi päivää, muistelee **Martti Hakala**, Tietokone-museon jäsen, joka työskenteli pitkään Valmetilla reikäkorttikoneiden käyttäjänä.

Reikäkorttikone tarvitsi jokaista työvaihetta varten oman laitteen: laskemisen lisäksi oli omat koneherviöt korttien lävistykselle, monistukselle, lajittelulle ja monelle muulle tehtävälle. Esimerkiksi

tulostin saattoi painaa lähes tonnin sekä olla noin pari metriä leveä ja puolitoista korkea. Jokainen laskutoimitus kuten erinäiset verot piti ajaa erikseen koneen sisälle. Ajot tehtiin levyillä, joihin tiedot oli ohjelmoitu käsin johtoja kytkemällä.

Reikäkorttikoneet säilyivät yleisessä käytössä Suomessa 1980-luvulle asti.

Kehitys johti sähköisiin jättiläisiin

Ensimmäiset elektroniset tietokoneet tulivat reikäkorttikoneiden rinnalle 1960-luvulla. Uudet ihmeet olivat entisten tapaan valtavia rakennelmia, useiden satojen kilojen painoisia.

Toisaalta koneiden omistajat olivat harvassa, eikä laitteita myyty. Ne olivat vuokralla, ja tietokoneyhtiöiden henkilökunta

teki tarvittavat huollot sekä päivitti vekottimet uusiin. Käyttökoulutuksen sai työpaikan kautta.

–Vanhoissa koneissa oli se hyvä puoli, että niistä näki tai kuuli kun ne olivat rikki ja mikä niissä oli vikana. Reikäkortti juuttui laitteeseen tai radioputki hajosi, Hakala muistelee.

Radioputkikoneet olivat ensimmäisiä sähköisiä tietokoneita. Ne toimivat ykkösien ja nollien periaatteella: lasitötterössä joko oli sähkövirtaa tai ei, ja tulos näkyi valona.

–Niiden kanssa sai aina varautua siihen, että laskuissa tuli pieniä virheitä. Putkia sai olla vaihtamassa vähän väliä, kun vialliset poksahdivat rikki, Hakala valottaa.

Transistori syrjäytti radioputket pikaisesti, ja sen valta-asema jatkuu yhä. Tiedon tallentamisessa monimuotoisuus jatkuu pitempään. 70- ja 80-lukujen välisenä aikana mellasti magneettinauha.

–Kone huusi aina, kun se halusi jonkun kelan. Sitten se piti juosta hakemaan, kertoo uudistuksesta **Timo Niinistö**, joka työskenteli Ilmavoimissa magneettinauhakoneiden parissa.

–Erityisesti me inhosimme erästä konetta, jota kutsuimme Lentäväksi Holtilantilaiseksi. Siitä ei ikinä tiennyt, minkä kelan se seuraavaksi tahtoi. Sanoimekin, että sen laitteen kanssa varustus on vihreä vertyttelyasu ja piikkarit, Niinistö vitsailee.

Ei sukupuu- konevanhuksille

–Mutta kyllähän ne vehkeet toimivat silloin, ja toimivathan ne edelleen, Harri Grönberg muistuttaa.

Esimerkiksi reikäkorttikoneet ovat yhä käytössä ympäri maailmaa. Yhdysvaltojen viimekertaisissa presidentinvaaleissa reikäkorttikoneita käytettiin äänien laskemisessa. Ja Hornetin varaosaluettelo lähetettiin Suomeen kymmeninä tuhansina reikäkortteina.

–Meillä on ammattitaitoa ja laitteita täällä, ja olemme kehittäneet tekniikat tietojen siirtämiseksi nykyaikaiseen muotoon reikäkortteilta ja kahdeksan tuuman levykkeiltä, Grönberg mainitsee.

Viime vuonna Tietokone museo siirsi muun muassa 1 330 Lönnrotin kirjettä kahdeksan tuuman levykkeiltä Suomalaisen kirjallisuuden seuralle.

–Seuraavaksi lähin paikka tietojen muuttamiseen on Lontoo, Grönberg vinkkaa.

ALEKSI KOSKI

Tietokone museo toimii huru-voimalla

Tietojenkäsittelyn alkutaival valottuu, jos vierailee katsastamassa Tietojenkäsittelymuseoyhdistyksen pysyväsnäyttelyä Agorassa.

–Museon perustajana voidaan pitää Ilari Tauliota, joka työskenteli pitkään IBM:llä, kertoo Harri Grönberg, Suomen Tietojenkäsittelymuseoyhdistys ry:n jäsen.

–Häntä tuskastutti IBM:n tapa hävittää vanhat koneet, kun tilalle tuli uusi korvaava malli. Niinpä hän alkoi kerätä käytöstä poistettavia koneita autotalliinsa. Mutta kun se tuli täyteen, niin vaimo hermostui ja täytyi keksiä jotain muuta.

–Mehän ollaan vain tällaisia vanhoja huru-ukkoja, harrastuspohjalahan me tätä teemme, Grönberg virnistää.

Myös ATK- tai Tietokone museo tunnettu yhdistys pyörii lähinnä alan eläkeläisten talkoovoimin.

Nykyään museolla on käytössään kaupungin kustantama tehdashalli Jyväskylän Seppälänkankaalla.

<http://www.tietokone museo.saunalahti.fi/>

Tulostin 50-luvulta. Tämä kaunokainen on osa maailman ensimmäistä tietokonetta, jossa on kiintolevy. Se yritetään siirtää Agoran näyttelytiloihin läbitulevaisuudessa.

TAINA HANIKKA

HIGHLIGHTS

Computer museum works with good will

A bit of history and the predecessors of modern computers can be found within the exhibition of the Data Processing Museum (Tietojenkäsittelymuseo) in the Agora Center.

–You can say that the founder of the museum is Ilari Taulio, who worked for a long time for IBM, tells Harri Grönberg from Finland's Data Processing Museum.

–He didn't like the company's way of getting rid of the old computers after a replacement model had shown up. So he began to collect the old machines in his garage. But when it became full, his wife got tired of it and he had to think of something else.

–We are just old men practicing this as a hobby, Grönberg grins.

Also known as the Computer Museum, the Data Processing Museum works mainly on the voluntary efforts of retired field experts. Nowadays the town of Jyväskylä finances the workspace of the museum, which is a large warehouse in the area of Seppälänkangas.